پژوهش های کاربردی در علوم رفتاری

الگوی ساختاری رفتارهای انحرافی بر اساس سبک‌های هویت و هنجارهای اجتماعی در نوجوانان

طوبی سورتیچی[۱] محمد قمری[۲] سیمین حسینیان[۳]

تاریخ دریافت مقاله:۱۴۰۳/۱۰/۱۲ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۱۱/۱۱

چکیده

هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی رفتارهای انحرافی براساس سبک‌های هویت هنجارهای اجتماعی در نوجوانان بود. این پژوهش از نوع توصیفی همبستگی بوده است؛ جامعه‌ی آماری در این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهرستان نکا(مجموعاً ۴۲۰۰ نفر) در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بود.تعداد نمونه در این پژوهش ۳۰۰ نفر بودند که به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه‌های سبک‌های هویت بزونسکی،پرسشنامه هنجارهای اجتماعی،پرسشنامه رفتارهای انحرافی بود. روش آماری در این پژوهش از نوع مدل یابی معادلات ساختاری بود. برای انجام مباحث مدل سازی، از نرم‌افزار SmartPLS بهره گرفته شد. نتایج نشان داد مدل پژوهش، دارای برازش مناسب است و مجموع اثرات مستقیم و غیرمستقیم ۸۰درصد از متغیر رفتارهای انحرافی دانش آموزان توسط سبک‌های هویت و هنجارهای اجتماعی قابل تبیین می‌باشد. از این میان عامل تعهد از سمت سبک‌های هویت بیشترین تأثیر و جهت‌گیری اطلاعاتی کمترین میزان تأثیرگذاری نسبت به بقیه ابعاد سبک‌های هویتی را داراست. از دیگر متغیرها می‌توان به هنجار اجتماعی نام برد که به‌صورت جداگانه مبین پیش‌بینی کاهش رفتار انحرافی می‌باشند؛ که به‌نوبه خود می‌تواند تلویحات کاربردی در جهت کاهش رفتارهای انحرافی نوجوانان و بهبود وضعیت روان‌شناختی آنان ارائه دهد.

کلیدواژه ها: سبک‌های هویت، هنجارهای اجتماعی،رفتارهای انحرافی، مدل ساختاری،نوجوانان.

۱. دانشجوی دکتری مشاوره، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات، تهران، ایران.

۲ . استاد، گروه مشاوره، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.Mo.ghamari@iau.ac.ir

۳ . استاد گروه مشاوره دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا،تهران،ایران.

مقدمه

توافق در مورد سن جرم (موفیت[1]،۱۹۹۳؛ شولمن و همکاران[2]،۲۰۱۳؛ فرینگتون[3]،۲۰۱۷) نشان می‌دهد که نوجوانان بیش‌تر از گروه‌های بزرگ‌سالان درگیر رفتارهای انحرافی می‌شوند. رفتارهای انحرافی مصادیق گوناگونی دارد. پدیده رفتارهای انحرافی شامل نقطه مرکزی در مو ضوعات علوم اجتماعی می شود. شاید به دلیل اینکه به اخلاق و ترتیب‌های مهم اجتماعی مربوط می‌شود. طیف گسترده موارد مرتبط با تعاریف و مطالعه رفتارهای انحرافی سطحی از پیچیدگی این پدیده را نشان می‌دهد. پارسونز[4](۱۹۵۱) بر تأثیر رفتارهای انحرافی، هم بر زندگی فردی و هم بر ماکرو سیستم تأکید می‌کند. رفتارهای انحرافی طیف وسیعی از رفتارهایی را که طی آن افراد قواعد و هنجارهای سازمان محل کار خود را زیر پا می‌گذارند و هزینه‌های آشکار و پنهان و آسیب‌هایی به سازمان و افراد مرتبط با آن وارد می‌کنند، دربر می‌گیرد(بنت و رابینسون[5]،۲۰۰۰).

در تبیین انحرافات اجتماعی بر مبنای پیش فرضی که در مورد خرده نظام‌های چهارگانه فرهنگ، اجتماع، شخصیت و اقتصاد مطرح شده، شکل گرفته است.کارکردهای مناسب هریک از این خرده نظام‌ها و ارتباط و کنش متقابل بین آن‌ها عامل کنترل‌کننده هر جامعه و همچنین عامل بقا و پایداری نظام اجتماعی است. در مقابل، عدم تعادل و بی‌سازمانی در هریک از خرده نظام‌ها حیات جامعه را تهدید کرده زمینه را برای رفتار انحرافی فراهم می‌سازد. از دید پارسونز، نهادها و سازمان‌های اجتماعی عوامل اجرایی و ابزارهای جامعه‌پذیری الگوهای رفتاری و درونی ساختن آن‌ها در افراد هستند. درصورتی‌که نهادها و سازمان‌های کارگزار جامعه‌پذیری نظیر خانواده، مدرسه و وسایل ارتباط‌جمعی کارایی لازم را نداشته باشند جامعه دچار بی‌سازمانی اجتماعی گردیده و پیامد آن شیوع رفتارهای انحرافی در جامعه است (احمدی،۱۳۸۹). درعین‌حال تبیین این رفتارها را می‌توان در رابطه با سایر مفاهیم جامعه‌شناختی در رابطه گذاشت مانند: رفتارهای انحرافی و ارزش و هنجارهای اجتماعی, رفتارهای انحرافی و سبک‌های هویت, رفتارهای انحرافی و هوش اخلاقی, رفتارهای انحرافی خفیف و شبکه روابط.

در دوران بلوغ، خانواده‌ها شاهد تحول درزمینه فرهنگی، اخلاقی و دینی نوجوانان هستند. بسیاری از نوجوانان مشکل‌دار، دچار رشد نایافتگی و خودمحوری هستند. رشد ارزش‌ها و باورهای اخلاقی، پدیده بسیار پیچیده‌ای است و باید جوانب مختلف شناختی، عاطفی، رفتاری و فرهنگی-اجتماعی آن را موردتوجه قرارداد این خود گویا توجه به بعد اخلاق و هوش اخلاقی است. همچنین اختلال در روابط نوجوانان با خانواده، زمینه جدایی نوجوانان از بافت خانواده را فراهم می‌سازد (لطف‌آبادی،۱۳۹۸). لذا دست یافتن به هویتی منسجم و یکپارچه که بتواند تمامی این جوانب را هماهنگ و هم‌راستا سازد، از ضروریات این دوره برای نوجوانان محسوب می‌شود و بررسی راه‌های رسیدن به هویت و سبک‌های هویت می‌تواند مفید باشد. سبک‌های هویت به آن دسته از فرآیندهای اجتماعی- شناختی مبتنی است که طی آن افراد
براساس شیوه ترجیحی پردازش و ارزیابی اطلاعات مربوط به خود و تصمیمات فردی خود در وضعیت‌های متفاوت قرار می‌گیرند. دارای ۴ مؤلفه جهت‌گیری اطلاعاتی -هنجاری- سردرگم / اجتنابی- تعهد می‌باشد(بروزنسکی[6]،۱۹۸۹).

1. Moffitt, T. E
2 . Shulman, E. P., Steinberg, L. D., and Piquero, A. R
3 . Farrington, D. P
4 . Parsons, T
5 . Bennett-and-Robinson
6. Berzonsky, M.D

در شـــکل‌گیری هویت عوامل مختلفی تأثیر دارند. بدین معنی که در فرآیند تحول هویت و شـــکل‌گیری آن در کنار عوامل فردی، عوامل مختلف محیطی نیز تأثیرگذارند. محتوای هویت را گاهی مذهب، شـغل، نقش جنسـی و جهت‌گیری سیاسی شکل می‌دهد و یا بر اساس نظریه شناختی-اجتماعی برزونسکی(۲۰۰۳؛غضنفری،۱۳۸۳)، محتوای هویت توسط اسـنادها، صـفات و یا عناصـری که هویت به‌وسـیله آن تعریف می‌شـود شـکل می‌گیرد. . بااین‌حال، در زندگی معمولی، هویت‌هایی که ساخته می شوند و به دیگران منتقل می شوند، اغلب با ترجیحات افراد مرتبط ا ست: چیزهایی که به آن‌ها اهمیت می‌دهند و دوســت دارند.. به ترجیحات زیبایی‌شــناختی و هنرها نیز می‌توانند ارتباط تنگاتنگی با (خود) داشــته باشند و تغییر در ذائقه و ارزش‌های زیبایی‌شناختی ممکن است به‌عنوان تغییر در شخصیت تلقی شود.

انحراف از اخلاق و قوانین اسـاسـی مربوط به فرهنگ مشـخص می‌شـود. رفتارها در سـطح فردی، بر رفتار در سـطح اجت ماعی تأثیر دارد. بر اســـاس د ید گاه کلان، انحراف در م قا بل کنترل اجت ماعی قرار دارد(کیو بان و هم کاران[1]، ۲۰۲۱).انحراف های اجتماعی، ایزوله شـــدن و غیرقابل‌قبول بودن را در جامعه نشـــان می‌دهند. درمقابل، تحریم‌ها و محدودیت‌هایی مانند شرم و اح ساس گناه (عذاب وجدان متعارف) باعث پذیرش فرد در جامعه می شود (الی اس[2]،۱۹۷۸؛ پاین[3]،۲۰۱۶). یکی از مکانی سم‌های درونی کردن شرم و اح ساس گناه، به‌عنوان یک تمرین ان ضباطی، تمرکز بر به ت صویر کشـیدن رفتار نرمال و قاعده‌مند در جامعه اسـت (شـوارتز[4]،۲۰۱۹) که از ضـرورت توجه به هنجارهای اجتماعی سـخن می‌گوید.

هَنجار اجتماعی[5]در ا صطلاح دانش جامعه شنا سی به الگوی رفتاری گفته می شود که روابط و کنش‌های اجتماعی را تنظیم می‌کند، اکثریت جامعه خود را به آن پایبند می‌دانند و درصـورتی‌که شـخصـی آن را رعایت نکند (هنجارشـکنی)، جامعه او را مجازات می‌کند. هنجار اجتماعی به‌منزله مفهومی ا صلی در جامعه شنا سی امروزه نقش مهمی در پیش‌بینی و تبیین رفتار انسانی بازی می‌کند. هنجارها درواقع قواعد و دستورالعمل‌های رفتار اجتماعی و باورهایی هستند درباره آنچه معمولاً انجام می‌شود و دیگران در موقعیتی خاص آن‌ها را تائید یا رد می‌کنند (خواجه رشیدان،۱۳۸۷).

نتایج پژوهش بهرامی، زندی، اکبری و جدیدی (۱۳۹۹) که با عنوان تدوین مدل علی رفتارهای پرخطر بر اســـاس ســرمایه اجتماعی و مســئولیت‌پذیری با نقش میانجی هویت اخلاقی (موردمطالعه: دانشــجویان دانشــگاه علوم پزشــکی کرمانشــاه)صــورت گرفته نشــان داده اســت هویت اخلاقی، ســرمایه اجتماعی و مســئولیت‌پذیری بر رفتارهای پرخطر دانشــجویان دانشــگاه علوم پزشــکی کرمانشــاه اثر معنی‌داری دارد. همچنین پژوهش حمیدی پور و رجبی که در ســال ۱۳۹۷باهدف پیش‌بینی احســـاس امنیت اجتماعی بر اســـاس معنویت، هویت اجتماعی و هوش فرهنگی صـــورت گرفته گویای این بوده بین احســـاس امنیت اجتماعی و هویت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین، نتایج تحلیل رگرســـیون نشـــان می‌دهد که متغیر هویت اجتماعی در پیش‌بینی متغیر امنیت اجتماعی بیشـــترین اهمیت را دارد. در پژوهشـــی که دیمانت[6](۲۰۱۸) با عنوان نقش هویت اجتماعی و هوش اجتماعی در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر دانش آموزان انجام داده است مشخص شده است که هویت اجتماعی و هوش اجتماعی دو عامل برجسته در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر دانش آموزان است. همچنین مطالعات موردی نشان داده است رفتارهای انحرافی ارتباط نزدیکی با تعریف دقیق از رفتار اجتماعی بهنجار دارد(هانیموگلو[7]،۲۰۱۸).

1. Cioban S, Lazăr AR, Bacter C, Hatos A
2. Elias, N
3. Payne, A. A
4. Schwartz, J. A
5. Social norm
6. Demant, D
7. Hanimoglu,E

نتایج پژوهش ایساکیان و لوکانیوکان(۲۰۲۰) با عنوان «جستجو در مورد هویت اجتماعی نوجوانان دارای رفتار انحرافی» نشان داده تحلیل فناوری‌های روان‌شناختی و تربیتی برای شکل‌گیری هویت اجتماعی نوجوانان دارای رفتار انحرافی،مفید بوده و امکان استفاده از الگوهای رفتار موفق و مورد تائید اجتماعی را برای جنبه‌های مختلف زندگی نوجوانان تائید کرده است. همچنین نتایج پژوهش بی‌بی و همکاران(۲۰۲۱) با عنوان «رابطه بین خود پنداره و رفتارانحرافی نوجوانان در پاکستان» نشان داده بین خود پنداره و رفتارهای انحرافی نوجوانان رابطه معنادار وجود دارد.

در پژوهشی که گراوند (۱۴۰۱)با عنوان «مدل‌یابی ساختاری سبک‌های هویت با گرایش به رفتارهای پرخطر در دانشجویان: نقش واسطه‌ای ناگویی هیجانی» انجام داده است مشخص شده است که سبک‌های هویت سردرگم- اجتنابی و تعهد بر گرایش به رفتارهای پرخطر تأثیر مستقیم داشتند. همچنین، سبک‌های هویت سردرگم- اجتنابی و تعهد به‌واسطه‌ی ناگویی هیجانی بر گرایش به رفتارهای پرخطر تأثیر غیرمستقیم داشتند. سبک هویت هنجاری بر گرایش به رفتارهای پرخطر و ناگویی هیجانی اثر مستقیم داشت، اما سبک هویت اطلاعاتی بر گرایش به رفتارهای پرخطر و ناگویی هیجانی اثر مستقیم نداشت. علاوه بر این، ناگویی هیجانی بر گرایش به رفتارهای پرخطر دارای اثر مستقیم بود. درواقع افراد دارای سبک هویت تعهد، هیجانات مثبت بیشتری را تجربه خواهند کرد و بهتر هیجانات خویش را تنظیم می‌کنند، اما افراد دارای سبک هویت سردرگم-اجتنابی، نارسایی در فهم، وصف و پردازش هیجان دارند، که این امر سبب گرایش آنان به رفتارهای پرخطر (مصرف مواد، سیگار، و مصرف الکل و ...) می شود. لذا پیشنهاد می شود متصدیان آموزشی با پرداختن به هویت ایرانی-اسلامی، موجبات هدایت دانشجویان را به‌سوی سبک هویت تعهد و با آموزش دانشجویان دارای سبک هویت سردرگم-اجتنابی، ناگویی هیجانی را در آن‌ها کاهش دهند تا گرایش آنان به رفتارهای پرخطر کمتر شود.همچنین در پژوهشی که میری، سهراب زاده و خوش‌بیانی آرانی(۱۴۰۲)با عنوان «بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر تمایل به ارتکاب رفتارهای انحرافی دانشجویان دانشگاه سیستان و بلوچستان» انجام دادند؛ بررسی روابط بین متغیرها بیان‌گر برای این است که میزان وقوع رفتارهای انحرافی در بین پسران بیشتر از دختران می‌باشد. یافته‌ها همچنین نشان می‌دهد که متغیرهای مورداستفاده در این تحقیق که شامل(میزان روابط دوستانه، گروه‌های مرجع، میزان رضایت‌مندی از زندگی، میزان پیوستگی اجتماعی، تضاد ارزشی، رعایت هنجارهای اجتماعی، تائید کنترل اجتماعی و مشروعیت اجتماعی) است به‌خوبی تمایل به ارتکاب رفتارهای انحرافی در میان دانشجویان را تبیین می‌کنند. نتایج حاصل از تحلیل‌های رگرسیونی نشان داده که این عوامل به‌طور هم‌زمان ۰/۶۱ بر تمایل به ارتکاب رفتارهای انحرافی تأثیرگذار می‌باشد.

با توجه به حساس بودن گروه نوجوانان و با در نظر گرفتن این موضوع که این قشر آینده‌سازان کشور هستند روزبه‌روز بر همگان اهمیت پژوهش بر این قشر روشن‌تر می‌شود. همچنین،در مطالعات قبلی نشان داده شد که هویت، هویت اجتماعی،هوش اجتماعی و هنجارهای اجتماعی از عوامل مؤثر بر پیش‌بینی رفتارهای انحرافی نوجوانان است؛ اما مطالعات انجام‌شده در این زمینه محدود می‌باشد و امکان دستیابی به نتیجه‌گیری کلی و تدوین برنامه‌های کاربردی را دشوار می‌سازد. به همین دلیل پژوهش حاضر باهدف مدل یابی رفتارهای انحرافی بر اساس سبک‌های هویت و هنجارهای اجتماعی انجام شد.

فرضیه اول: سبک های هویت بر رفتارهای انحرافی نوجوانان اثر مستقیم دارد.

فرضیه دوم: هنجارهای اجتماعی بر رفتارهای انحرافی نوجوانان اثر مستقیم دارد.

---

1. Oksana Isaakian, Marina Lukyanenko
2. SBibi, S Masood, B Mussawar, A Khaliq

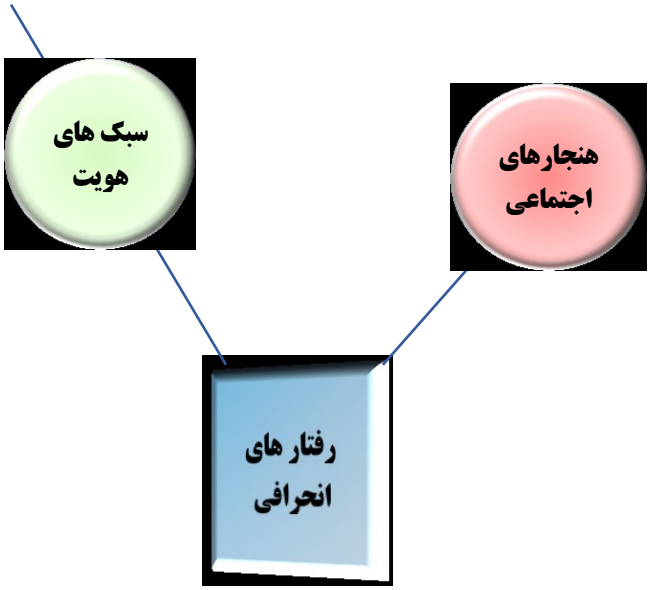

شکل ۱- الگوی مفهومی پژوهش

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش با توجه به هدف آن از نوع تحقیقات کاربردی و ازلحاظ شـــیوه گردآوری داده‌ها و تحلیل آن‌ها به روش توصیفی و از نوع طرح‌های همبستگی و روش مدل یابی معادلات ساختاری می باشد؛ همچنین پژوهش حاضر به لحاظ نوع داده از نوع کمی است. به علت ناتوانی روش‌های آماری همبستگی و رگرسیون در تبیین روابط علت و معلولی میان متغیرها، روش الگو یابی معادلات ساختاری کاربرد زیادی پیداکرده است. باآنکه این روش محدودیت روش‌های مذکور را برطرف نموده اســت، اما می‌توان آن را ترکیبی از روش‌های مذکور و تحلیل عامل تأییدی قلمداد نمود (حبیبی و کلاهی، ۱۴۰۱). بنابراین پژوهش حاضر از نوع توصیفی همبستگی با کمک معادلات ساختاری است.

جامعه آماری، روش نمونه‌گیری و حجم نمونه

جامعه‌ی آماری در این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهرستان نکا (مجموعاً ۴۲۰۰ نفر) در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بود.برای انتخاب نمونه‌های موردپژوهش از روش نمونه‌گیری تصادفی از نوع خوشه‌ای استفاده شد، به این صورت که ابتدا شهرستان نکا به ۲ ناحیه شهری و روستایی تقسیم شد. سپس از هر دو ناحیه تعداد ۶ دبیرستان انتخاب شـــد و از هر دبیرســـتان ۲ کلاس به‌عنوان واحد نمونه‌گیری در نظر گرفته شـــد. با توجه به نوع مطالعه و تعداد متغیرهای پیش‌بین در تحلیل معادلات ســـاختاری بنا به توصـــیه محققان (تاباچنیک و فیدل[1] ۲۰۰۷). حجم نمونه باید حداقل ۱۰ برابر تعداد متغیرها به‌اضـافه ۵۰ باشـد. در پژوهش حاضـر درمجموع ۲۱ متغیر مکنون و مشـاهده‌شـده وجود

1. Tabachnick, B., & Fidell

داشته(۲۶۰=۵۰+۱۰*۲۱). بنابراین حداقل ۲۶۰ نمونه موردنیاز بوده است. در این مطالعه برای کاهش خطای نمونه‌برداری و جلوگیری از افت آزمودنی‌ها تا ۳۰۰ نفر افزایش داده شد.

معیارهای ورود: داشتن صحت عقلی، داشتن سن ۱۳ تا ۱۵ سال، دانش آموز مقطع متوسطه اول بودن، داشتن حداقل سواد خواندن و نوشتن

معیار های خروج: آزمودنی‌های بی‌تفاوت که بدون اینکه پرسشنامه را مطالعه کنند به صورت تصادفی اقدام به پر کردن پرسشنامه کردند ابتدا به صورت چشمی حذف شدند (مثلاً با نگاه کردن به پرسشنامه آزمودنی‌هایی که به صورت ضربدری پرسشنامه را پر کردند یا همه پاسخ‌ها را یک گزینه انتخاب کرده‌اند پیدا و سپس توسط نرم افزار اکسل حذف شدند).

رضایت آگاهانه

در ابتدا سعی شد اهداف پژوهش تا آنجایی که در عملکرد دانش آموزان تاثیر نداشته و دچار سوگیری نشوند برای آن ها توضیح داده شود.در نتیجه دانش آموزان به میل و رغبت خود پرسشنامه را تکمیل نمودند که به نوبه خود باعث شد پژوهش دارای داده های مفقود شده،داده های پرت و ازمودنی های بی تفاوت نباشد. همچنین بر محرمانه بودن پاسخ ها نیز تاکید شد تا آزمودنی ها در کمال آرامش و صداقت گویه ها ی پرسشنامه ها را پاسخ دهند.

ابزارها

پرسشنامه سبک هویت[1]

پرسشنامه سبک هویت برزونسکی به‌منظور هویت افراد توسط برزونسکی در سال ۱۹۸۹ ساخته و در سال ۱۹۹۲ مورد تجدیدنظر قرار گرفت. این آزمون یک ابزار خود گزارشی ۴۰ عبارتی است که از ۴ زیر مقیاس تشکیل یافته است که شامل جهت‌گیری اطلاعاتی، جهت‌گیری هنجاری، جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی و تعهد است. پرسشنامه سبک هویت (برزونسکی ، ۱۹۹۲؛غضنفری،۱۳۸۳) یک مقیاس ۴۰ سؤالی است که ۱۱ سؤال آن مربوط به مقیاس اطلاعاتی، ۹ سؤال مربوط به مقیاس هنجاری،۱۰ سؤال آن مربوط به مقیاس سردرگم یا اجتنابی و ۱۰ سؤال دیگر مربوط به مقیاس تعهد است که برای تحلیل ثانویه استفاده می‌شود و یک سبک هویتی محسوب نمی‌شود. مقیاس ۴۰ سؤالی است که ۱۱ سؤال آن مربوط به مقیاس اطلاعاتی، ۹ سؤال مربوط به مقیاس هنجاری،۱۰ سؤال آن مربوط به مقیاس سردرگم یا اجتنابی و ۱۰ سؤال دیگر مربوط به مقیاس تعهد است که برای تحلیل ثانویه استفاده می‌شود و یک سبک هویتی محسوب نمی‌شود.روایی آن از طریق ارزیابی همبستگی با مقیاس وضعیت هویت بنیون وآدامز[2](۱۹۸۶) تائید شده است(برزونسکی،۱۹۸۸). نتایج نشان داد که هویت کسب‌شده با زیر مقیاس جهت‌گیری اطلاعاتی و تعهد و هویت تأخیری با زیر مقیاس‌های تعهد، جهت‌گیری هنجاری، جهت‌گیری اطلاعاتی و جهت‌گیری سردرگم/اجتنابی همبستگی دارد.

2. Identity Styles Questionnaire
3. Adams, G. R.

غضنفری(۱۳۸۳) نیز ضریب پایایی آن را از طریق آلفای کرانباخ به دست آورده است. آلفای کرانباخ به‌دست‌آمده برای هر یک از زیر مقیاس ها عبارت بود از: تعهد ۰,۷۵، جهت‌گیری هنجاری ۰,۷۲، جهت‌گیری ســـردرگم/اجتنابی ۰,۸۲، جهت‌گیری اطلاعاتی ۰,۷۶، و مقیاس کل ۰,۸۳.

نمره گذاری و تفسیر

نمره گذاری پرسشنامه سبک هویت برزونسکی بر اساس یک مقیاس ۵ درجه ای انجام می گیرد؛ که امتیاز هر یک به ترتیب ذیل است: کاملاً مخالفم: ۱، مخالفم: ۲، نظری ندارم: ۳، موافقم: ۴، کاملاً موافقم: ۵

برای به دســـت آوردن نمره هر زیر مقیاس باید امتیاز مربوط به هر زیر مقیاس با هم جمع شـــوند. برخی از عبارت ها به صورت منفی نمره گذاری می شوند. عبارت های ۹-۱۴-۱۱ و ۲۰ به صورت معکوس نمره گذاری می شود. نمراتی که در هر زیر مقیاس بالاتر باشند نشان دهنده سبک هویتی غالب آن فرد می باشد.

پرسشنامه هنجارهای اجتماعی[1]

پرسشنامه فوق دارای سه بعد(خانواده،مدرسه و جامعه) بوده که سؤالات مربوط به هر بعد در جدول زیر ارائه گردیده است:

بعد خانواده سؤال ۱ تا ۱۴

بعد مدرسه سؤال ۱۵ تا ۲۶

بعد جامعه سؤال ۲۷ تا ۳۰

برای به دســـت آوردن امتیاز مربوط به هر بعد، مجموع امتیازات ســـؤالات مربوط به آن بعد را باهم جمع نمایید. برای به دست آوردن امتیاز کلی پرسشنامه، مجموع امتیازات همه سؤالات را باهم جمع کنید. نمرات بالا در هر بعد نشان دهنده رعایت هنجار اجتماعی بیشتر در آن بعد می باشد و نمرات پایین تر نشان دهنده عدم رعایت هنجار اجتماعی در آن بعد می باشد.

روایی و پایایی

در پژوهش خواجه رشـیدان (۱۳۸۷) اعتبار پرســشــنامه توسـط متخصـصـین فن و نظر صـاحب‌نظران علوم اجتماعی و کمیسیون تخصصی شورای تحقیقات مورد تائید قرار گرفت. پایایی پرسشنامه به‌وسیله روش دونیمه کردن پرسشنامه و آلفای کرونباخ محاسبه گردید که میزان ۷۷/۰ به دست آمد که حاکی از پایایی خوب این ابزار می‌باشد.

پرسشنامه رفتارهای انحرافی[2]

این پرسشنامه دارای ۱۸ سؤال بوده و هدف آن ارزیابی میزان گرایش به رفتارهای نابهنجار در بین دانش آموزان می‌باشد. طیف پاسخ‌دهی آن از نوع لیکرت پنج گزینه‌ای می‌باشد.

این پرسشنامه دارای ۴ بعد(روحیه وندالیستی، خشونت و درگیری، دزدی و تقلب و تمرد و سرکشی) می‌باشد. برای به دست آوردن امتیاز کلی پرسشنامه، امتیازات مربوط به تک‌تک سؤالات را باهم جمع نمایید. این امتیاز دامنه‌ای از ۱۸ تا ۱۰۸ خواهد داشت. در پژوهش رستمی و راد (۱۳۹۲) اعتبار صوری و محتوایی این پرسشنامه تحت نظر اساتید دانشگاهی به تائید رسیده است.

1. Social Norms Questionnaire
2. Deviant Behavior Questionnaire

پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ موردسنجش قرار گرفت:
روحیه وندالیستی ۰/۶۳
خشونت و درگیری ۰/۶۹
دزدی و تقلب ۰/۶۱
تمرد و سرکشی ۰/۷۱

نمره گذاری و تفسیر

برای بدست آوردن امتیاز مربوط به هر بعد، مجموع امتیازات سوالات مربوط به آن بعد با هم جمع می شوند. برای بدست آوردن امتیاز کلی پرسشنامه، مجموع امتیازات همه سوالات با هم جمع می شوند. نمرات بالاتر نشان دهنده رفتار انحرافی بالاتر و نمرات پایین تر نشان دهنده رفتار انحرافی کمتر می باشد.
روش آماری پژوهش از نوع معادلات رگرسیونی ساختاری با استفاده از نرم‌افزار smartplsv3 بود. این مطالعه توسط کمیته اخلاق پزشکی دانشگاه واحد علوم تحقیقات با شناسه اخلاق IR.IAU.SRB.REC.1403.107 تائید قرار گرفت.

یافته‌ها

جدول ۱ توصیف آماری متغیرهای پژوهش
در جدول ۱، شاخص‌های مرکزی و پراکندگی مربوط به متغیرهای پژوهش نمایش داده‌شده است. لازم به ذکر است، کمینه و بیشینه هر یک از متغیرهای زیر به ترتیب ۱و۵می‌باشد.

جدول ۱ توصیف آماری متغیرهای پژوهش

متغیر	بعد	میانگین	انحراف استاندارد	چولگی	کشیدگی
سبک‌های هویت	جهت‌گیری اطلاعاتی	۳,۳۷	۰,۶۲	۰,۲۲	-۰,۳۴
	جهت‌گیری هنجاری	۳,۲۳	۰,۷۸	-۰,۰۶	۰,۳۷
	جهت‌گیری سردرگم/ اجتنابی	۳,۳۱	۰,۸۴	-۰,۱۱	-۰,۵۴
	تعهد	۳,۳۸	۰,۶۱	۰,۱۵	-۰,۲۹
هنجارهای اجتماعی	هنجارهای اجتماعی	۳,۲۶	۰,۷۵	-۰,۰۴	-۰,۱۹
رفتارهای انحرافی	رفتارهای انحرافی	۳,۱۹	۰,۷۷	-۰,۰۳	۰,۳۵

اطلاعات جدول فوق م شخ صه‌های آماری همچون میانگین، انحراف ا ستاندارد، چولگی و ک شیدگی را برای متغیرهای پژوهش نشان می‌دهد. همچنین، با توجه به مقادیر چولگی و کشیدگی که در بازه‌ی معقول (۲-و ۲) برای حدس بر نرمال بودن داده‌ها قرار دارند، می‌توان فرض نرمال بودن داده‌ها را مطرح کرده و پذیرفت.

همبستگی بین متغیرها

پس از برر سی نرمال بودن داده‌ها، رابطه (همب ستگی) بین متغیرهای پژوهش، مورد ارزیابی قرارگرفته ا ست. بنابراین، از آزمون همبستگی استفاده شده است و نتایج آن در ماتریس جدول ۲آورده شده است.

جدول۲-ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش

سازه		جهت‌گیری اطلاعاتی	جهت‌گیری هنجاری	جهت‌گیری سردرگم/ اجتنابی	تعهد	هنجارهای اجتماعی
رفتارهای انحرافی	همبستگی	۰,۵۹۱**	۰,۵۸۷**	۰,۵۷۳**	۰,۵۴**	۰,۵۲۲**
	سطح معناداری	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰

همان‌طور که از ماتریس فوق مشخص است، علامت ** نشان‌دهنده وجود همبستگی بین متغیرهای پژوهش در سطح ۰,۰۱ را نشان می‌دهد. یعنی، بین متغیرهای پژوهش رابطه معنادار وجود دارد.

جهت آزمودن الگوی پیشنهادی رفتارهای انحرافی بر اساس سبک‌های هویت و هنجارهای اجتماعی، از روش الگو یابی معادلات ساختاری ا ستفاده شد.در ابتدا مفرو ضه‌های زیربنایی مدل معادلات ساختاری برر سی شد. جهت برر سی نرمال بودن متغیرها از کجی و ک شیدگی متغیرها و آزمون کولموگروف ا سمیرنوف ا ستفاده شد. نتایج ضریب کجی و ضریب کشیدگی نشان داد با توجه به معیار نرمال بودن، متغیرهای پژوهش همگی دارای قدر مطلق ضریب کجی و ضریب کشیدگی کوچک‌تر از ۲ هستند و لذا تخطی از نرمال بودن داده‌ها قابل‌مشاهده نبود. نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف نیز گویای نرمال بودن توزیع پراکندگی متغیرهای پژوهش بود($P>0/05$). در الگوی پیشنهادی رفتارهای انحرافی به‌عنوان متغیر پیش‌بین (مستقل) و سبک‌های هویت و هنجارهای اجتماعی به‌عنوان متغیر ملاک(وابسته) هستند. برازندگی الگوی پیشنهادی بر اساس ترکیبی از سنجه‌های برازندگی جهت تعیین کفایت برازش الگوی پیشنهادی با داده‌ها مورداستفاده قرار گرفتند که نتایج آن در جدول ۳ گزارش‌شده است.

جدول ۳شاخص‌های برازش مدل سبک‌های هویت و هنجارهای اجتماعی در رابطه با رفتارهای انحرافی

شاخص	ضریب تعیین R^2	شاخص اشتراک
ارزیابی برازش مدل فرضیه اول	**۰,۶۹۹**	**۰,۵۴**
ارزیابی برازش مدل فرضیه دوم	**۰,۵۸۹**	**۰,۵۵**

ارزیابی برازش مدل فرضیه اول(سبک های هویت بر رفتارهای انحرافی نوجوانان اثر مستقیم دارد)
هدف از ارزیابی برازش کل مدل این است که مشخص شود تا چه حد کل مدل با داده‌های تجربی مورداستفاده سازگاری و توافق دارد. مدل یابی معادلات ساختاری، ترکیبی از تحلیل تأییدی و رگرسیون چند متغیره می‌باشد. در این روش، آزمون کلی مدل شامل آزمون مدل اندازه‌گیری (بررسی پایایی و روایی) و آزمون مدل ساختاری (ضریب مسیر و واریانس تبیین شده) می‌باشد.

ضریب تعیین R2

این ضریب مشخص می‌کند که چه میزان از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل تبیین می شود. بین سبک‌های هویت بر رفتارهای انحرافی نوجوانان رابطه وجود دارد و ۰,۶۹۹ درصد واریانس متغیر رفتارهای انحرافی به‌وسیله جهت‌گیری اطلاعاتی، جهت‌گیری هنجاری، جهت‌گیری سردرگم و تعهد تبیین می‌شود که ضریب تعیین در حد مناسب و مطلوب است.

شاخص اشتراک[1]

این معیار نشان می‌دهد که چه مقدار از تغییرپذیری شاخص‌ها (سؤالات) توسط سازه مرتبط با خود تبیین می شود و از میانگین شاخص اشتراک برای تعیین روایی همگرا استفاده می‌شود که این شاخص ۰,۵۴ است.
ارزیابی برازش مدل فرضیه دوم(هنجارهای اجتماعی بر رفتارهای انحرافی نوجوانان اثر مستقیم دارد)
هدف از ارزیابی برازش کل مدل این است که مشخص شود تا چه حد کل مدل با داده‌های تجربی مورداستفاده سازگاری و توافق دارد. مدل یابی معادلات ساختاری، ترکیبی از تحلیل تأییدی و رگرسیون چند متغیره می‌باشد. در این روش، آزمون کلی مدل شامل آزمون مدل اندازه‌گیری (بررسی پایایی و روایی) و آزمون مدل ساختاری (ضریب مسیر و واریانس تبیین شده) می‌باشد.

ضریب تعیین R2

این ضریب مشخص می‌کند که چه میزان از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیر مستقل تبیین می شود. بین هنجارهای اجتماعی و رفتارهای انحرافی نوجوانان رابطه وجود دارد و ۰,۵۸۹ درصد واریانس متغیر رفتارهای انحرافی به‌وسیله هنجارهای اجتماعی تبیین می‌شود که ضریب تعیین در حد مناسب و مطلوب است.

.

شاخص اشتراک

این معیار نشان می‌دهد که چه مقدار از تغییرپذیری شاخص‌ها (سؤالات) توسط سازه مرتبط با خود تبیین می شود و از میانگین شاخص اشتراک برای تعیین روایی همگرا استفاده می‌شود که این شاخص ۰,۵۵ است.
در مدل مفهومی فرض می‌شود که رفتارهای انحرافی با سبک‌های هویت و هنجارهای اجتماعی رابطه دارد.شکل ۲ نشان‌دهنده مسیرهای مدل فرضی سبک‌های هویت و هنجارهای اجتماعی در ارتباط با رفتارهای انحرافی است.

1. Communality

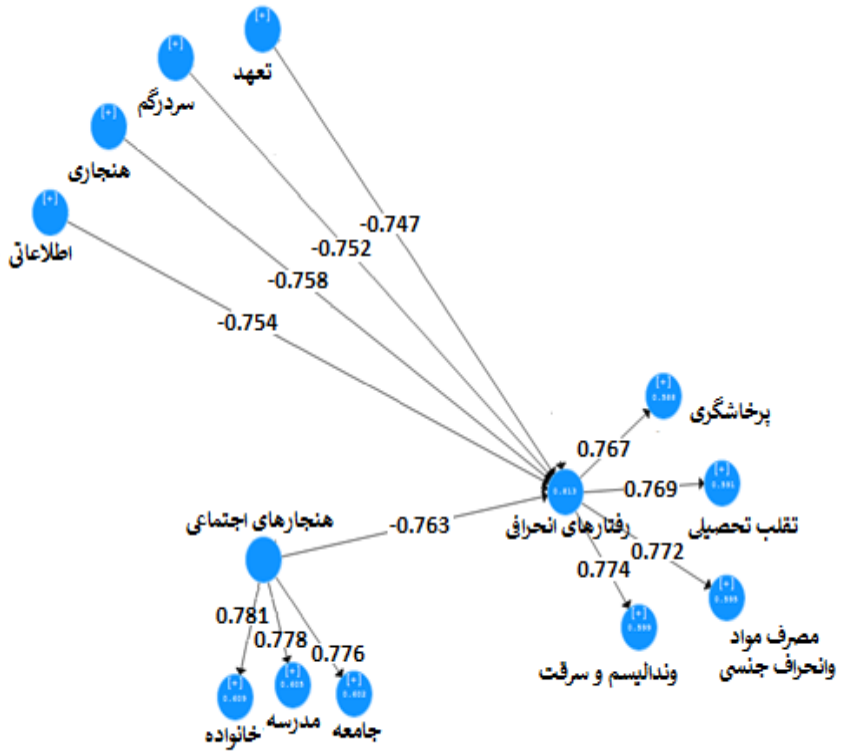

شکل ۲ مسیرهای مدل فرضی نقش سبک‌های هویت و هنجارهای اجتماعی در رابطه با رفتارهای انحرافی

در جدول ۴ ضرایب مسیر به همراه مقادیر معناداری آورده شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، همه مسیرها موردپذیرش قرارگرفته شده است.

جدول ۴ ضرایب مسیر، مقادیر معناداری و وضعیت آن‌ها

مسیر			ضریب مسیر	مقدار تی	وضعیت
تعهد	←	رفتارهای انحرافی	-۰,۷۴۷	-۲۲,۶۱۴	تأیید شد
جهت‌گیری سردرگم	←	رفتارهای انحرافی	-۰,۷۵۲	-۲۲,۶۷۵	تأیید شد
جهت‌گیری هنجاری	←	رفتارهای انحرافی	-۰,۷۵۸	-۲۲,۸۳۸	تأیید شد
جهت‌گیری اطلاعاتی	←	رفتارهای انحرافی	-۰,۷۵۴	-۲۲,۷۴۶	تأیید شد
هنجارهای اجتماعی	←	رفتارهای انحرافی	-۰,۷۶۳	-۲۲,۹۱۰	تأیید شد

نرم‌افزار ضرایب مسیر و عدد معناداری مربوط به هریک از ضرایب را ارائه می‌کند. در سطح اطمینان ۹۵ درصد اعداد معناداری بالاتر از ۱,۹۶ نرم‌افزار ضرایب مسیر و عدد معناداری مربوط به هریک از ضرایب را ارائه می‌کند. در سطح اطمینان ۹۵ درصد اعداد معناداری بالاتر از ۱,۹۶ نشان‌دهنده تأیید فرضیه مربوطه هستند. در جدول ۴ فرضیه‌های پژوهش به همراه ضرایب همبستگی و اعداد معناداری آن آورده شده است. همان‌گونه که در جدول ۴ مشاهده می شود

فرضیه اول پژوهش «سبک‌های هویت بر رفتارهای انحرافی نوجوانان اثر مستقیم دارد» و فرضیه دوم پژوهش «هنجارهای اجتماعی بر رفتارهای انحرافی نوجوانان اثر مستقیم دارد» ، تأیید شد. لازم به ذکر است که در صورتی‌که عدد معناداری بزرگ‌تر از ۲,۵۸ باشد رابطه در سطح اطمینان ۰/۹۹ نیز معنادار است.

برای بررسی میزان تأثیر مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای مستقل بر وابسته لازم است تا اثرات کل، مستقیم و غیرمستقیم برای متغیر درون‌زای مدل ارائه شود که این اثرات در جدول ۵ قابل‌مشاهده است.

جدول ۵ تفکیک اثرات، مستقیم، غیرمستقیم فرضیه اصلی

متغیر مستقل	متغیر وابسته	اثر		
		مستقیم	غیرمستقیم	کل
تعهد	رفتارهای انحرافی	-۰,۷۴۷	-۰,۵۴۳ = -۰,۷۴۴ * ۰,۷۳۱	-۱,۲۹۰
سردرگم	رفتارهای انحرافی	-۰,۷۵۲	-۰,۵۴۶ = -۰,۷۴۴ * ۰,۷۳۵	-۱,۲۹۸
هنجاری	رفتارهای انحرافی	-۰,۷۵۸	-۰,۵۴۵ = -۰,۷۴۴ * ۰,۷۳۳	-۱,۳۰۳
اطلاعاتی	رفتارهای انحرافی	-۰,۷۵۴	-۰,۵۵۰ = -۰,۷۴۴ * ۰,۷۳۸	-۱,۳۰۴
هنجارهای اجتماعی	رفتارهای انحرافی	-۰,۷۶۳	-۰,۵۵۲ = -۰,۷۴۴ * ۰,۷۴۳	-۱,۳۱۵

همان‌طور که در جدول فوق قابل‌مشاهده است:

- تأثیر تعهد بر رفتارهای انحرافی به میزان ۱,۲۹۰- است.
- تأثیر جهت‌گیری سردرگم بر رفتارهای انحرافی به میزان ۱,۲۹۸- است.
- تأثیر جهت‌گیری هنجاری بر رفتارهای انحرافی به میزان ۱,۳۰۳- است.
- تأثیر جهت‌گیری اطلاعاتی بر رفتارهای انحرافی به میزان ۱,۳۰۴- است.
- تأثیر هنجارهای اجتماعی بر رفتارهای انحرافی به میزان ۱,۳۱۵- است.

بنابراین، چنین استنباط می‌شود که سبک‌های هویت و هنجارهای اجتماعی با رفتارهای انحرافی نوجوانان رابطه دارد لازم به ذکر است که درصورتی‌که عدد معناداری بزرگ‌تر از ۲,۵۸ باشد رابطه در سطح اطمینان ۰/۹۹ نیز معنادار است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حا ضر پیش‌بینی اثر سبک‌های هویتی، و هنجارهای اجتماعی بر رفتارهای انحرافی نوجوانان بود.با توجه به مدل نهایی پژوهش به‌طورکلی اثرات مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم ۸۱درصد از متغیر رفتارهای انحرافی دانش آموزان توسط سبک‌های هویت و هنجارهای اجتماعی قابل تبیین می‌باشد و به‌طورکلی مدل پژوهش مورد تائید واقع گردید که نتایج این پژوهش با یافته‌های پژوهش بی‌بی و همکاران(۲۰۲۱)،ایساکیان و لوکانیوکان(۲۰۲۰)،دیمانت(۲۰۱۸)،میری و همکاران(۱۴۰۲)،گراوند(۱۴۰۱)،بهرامی و همکاران(۱۳۹۹) و حمیدی پور و رجبی(۱۳۹۷) همسو می‌باشد.

نتایج پژوهش ایساکیان و لوکانیوکان)۲۰۲۰) با عنوان "جستجو در مورد هویت اجتماعی نوجوانان دارای رفتار انحرافی" نشان داده تحلیل فناوری‌های روان‌شناختی و تربیتی برای شکل‌گیری هویت اجتماعی نوجوانان دارای رفتار انحرافی،مفید بوده و امکان استفاده از الگوهای رفتار موفق و مورد تائید اجتماعی را برای جنبه‌های مختلف زندگی نوجوانان تائید کرده است.همچنین نتایج پژوهش بی‌بی و همکاران)۲۰۲۱)با عنوان "رابطه بین خود پنداره و رفتار انحرافی نوجوانان در پاکستان" نشان داده بین خود پنداره و رفتارهای انحرافی نوجوانان رابطه معنادار وجود دارد مطالعات گراوند(۱۴۰۱) با

عنوان "مدل یابی ساختاری سبک‌های هویت با گرایش به رفتارهای پرخطر در دانشجویان: نقش واسطه‌ای ناگویی هیجانی" نشان داده است که سبک‌های هویت سردرگم- اجتنابی و تعهد بر گرایش به رفتارهای پرخطر تأثیر مستقیم داشتند. همچنین، سبک‌های هویت سردرگم- اجتنابی و تعهد به واسطه‌ای ناگویی هیجانی بر گرایش به رفتارهای پرخطر تأثیر غیرمستقیم داشتند. سبک هویت هنجاری بر گرایش به رفتارهای پرخطر و ناگویی هیجانی اثر مستقیم داشت، اما سبک هویت اطلاعاتی بر گرایش به رفتارهای پرخطر و ناگویی هیجانی اثر مستقیم نداشت. علاوه بر این، ناگویی هیجانی بر گرایش به رفتارهای پرخطر دارای اثر مستقیم بود. درواقع افراد دارای سبک هویت تعهد، هیجانات مثبت بیشتری را تجربه خواهند کرد و بهتر هیجانات خویش را تنظیم می‌کنند، اما افراد دارای سبک هویت سردرگم- اجتنابی، نارسایی در فهم، و صف و پردازش هیجان دارند، که این امر سبب گرایش آنان به رفتارهای پرخطر (مصرف مواد، سیگار، و مصرف الکل و ...) می‌شود. لذا پیشنهاد می‌شود متصدیان آموزشی با پرداختن به هویت ایرانی- اسلامی، موجبات هدایت دانشجویان را به‌سوی سبک هویت تعهد و با آموزش دانشجویان دارای سبک هویت سردرگم- اجتنابی، ناگویی هیجانی را در آن‌ها کاهش دهند تا گرایش آنان به رفتارهای پرخطر کمتر شود. همچنین پژوهش حمیدی پور و رجبی که در سال ۱۳۹۷باهدف پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی بر اساس معنویت، هویت اجتماعی و هوش فرهنگی صورت گرفته گویای این بوده بین احساس امنیت اجتماعی و هویت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین، نتایج تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که متغیر هویت اجتماعی در پیش‌بینی متغیر امنیت اجتماعی بیشترین اهمیت را دارد. هویت اجتماعی احساس تعلق و همبستگی به جامعه و مؤلفه‌ای مهم در پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی است. هر عامل و پدیده‌ای که در احساس تعلق و همبستگی اعضای هر گروه اختلال ایجاد کند، درواقع، هویت آن گروه را به مخاطره می‌اندازد و تهدیدی برای امنیت اجتماعی قلمداد می‌شود. در تبیین مسائل مبتلابه جامعه می‌توان بیان داشت، مشکلات اجتماعی-اقتصادی و اجتماعی-اخلاقی به سختی قابل پیش‌بینی جامعه مدرن(در مرحله تو سعه جامعه کنونی)، مشکل تربیت و شکل‌گیری نوجوانان را تشدید کرده است که بر روند سازگاری و اجتماعی شدن آن‌ها تأثیر منفی می‌گذارد. این موضوع در سطوح مختلف حقوقی، پزشکی، روانی، اجتماعی مطرح می‌شود. توجیه نظری این چالش در نوجوانی این است، هویت یک مرحله از شکل‌گیری را طی می‌کند که در منطقه رشد ذهنی نزدیک است. هویت و شناسایی خود، از ویژگی‌های مهم خودآگاهی است. شناسایی به‌موقع اختلالات، تشخیص انحرافات در شکل‌گیری هویت در نوجوانان را ممکن می‌سازد که هم برای تشخیص شخصیت نوجوانان دارای رفتار انحرافی و هم برای اصلاح آن‌ها بسیار مهم است.(ایساکیان،لوکیانکو،۲۰۲۰).از این میان می‌توان علاوه بر مؤلفه هویت و سبک‌های هویت، مؤلفه دیگری به نام ، هنجارهای اجتماعی را هم برشمرد. مشکل شکل‌گیری هویت اجتماعی نوجوانان دارای رفتار انحرافی، ضرورت جستجوی فاکتورها و عوامل جهت‌دار و غیرمستقیم برای کار با نوجوانان را با در نظر گرفتن ویژگی‌های شخصیتی آن‌ها پیش روی مؤلف قرارداد، که بر رفتارهای انحرافی تأثیرگذار است. در پژوهشی که دیمانت (۲۰۱۸) با عنوان نقش هویت اجتماعی و هوش اجتماعی در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر دانش آموزان انجام داده است مشخص شده است که هویت اجتماعی و هوش اجتماعی دو عامل برجسته در پیش‌بینی رفتارهای پرخطر دانش آموزان است همچنین مطالعات موردی نشان داده است رفتارهای انحرافی ارتباط نزدیکی با تعریف دقیق از رفتار اجتماعی بهنجار دارد(هانیموگلو،۲۰۱۸).در پژوهشی که (رسیق و پرات[1]،۲۰۱۱؛وازونی[2]،۲۰۱۷)انجام داده‌اند این نتیجه حاصل شده است که خودکنترلی پایین با رفتارهای انحرافی مرتبط است طبق نتایج مطالعه حاضر،مؤلفه‌های سبک‌های هویت و هنجارهای اجتماعی به‌عنوان فاکتورهای مستقیم تأثیرگذار بر رفتارهای انحرافی نوجوانان موردبررسی قرارگرفته و نتایج زیر حاصل شد که همگی در جهت تائید فرضیه‌های پژوهش بودند. نتایج حاکی از آن بوده که سبک‌های هویت و هنجارهای اجتماعی نقش مهمی در تبیین و

1. Reisig, M. D., & Pratt, T. C
2. Vazsonyi et al

بروز رفتارهای پرخطر در دانش آموزان دارند؛ بنابراین در برنامه¬های آموزشی برای کاهش و یا پیشگیری از رفتارهای پرخطر باید به این دو مؤلفه توجه نمود(شهبازیان خونیق، حسنی و سلیمانی،۱۳۹۷). در پژوهش حاضر که به پیش‌بینی رفتارهای انحرافی بر اساس سبک‌های هویت و هنجارهای اجتماعی در نوجوانان پرداخته شده ،عوامل پیش‌بینی کننده کاهش رفتارهای پرخطر را تبیین نموده است.از این میان عامل تعهد از قسمت سبک‌های هویت بیشترین تأثیر و جهت‌گیری اطلاعاتی کمترین میزان تأثیرگذاری نسبت به بقیه ابعاد سبک‌های هویتی را داراست. از دیگر متغیرها می‌توان به هنجار اجتماعی نام برد که به‌صورت جداگانه مبین پیش‌بینی کاهش رفتار انحرافی می‌باشند تمامی مسیرهای معناداری تائید شد و فرضیه‌های پژوهش مورد آزمون و تائید قرار گرفتند.

با توجه به یافته‌های این پژوهش می‌توان اذعان داشت با تعیین سبک‌های هویت، ایجاد سازه‌های هنجارهای اجتماعی نوجوانان می‌توان از گرایش آن‌ها به رفتارهای پرخطر کاست؛ چراکه در هر روش تربیتی قیدشده است اگر فردی را از مشکل یا عادت رفتاری منع می‌کنید باید جایگزین مناسب ارائه دهید. درواقع با شناسایی این عوامل و تقویت آن‌ها به صورت غیرمستقیم به کاهش رفتارهای پرخطر نوجوانان کمک خواهد شد. لذا آموزش‌وپرورش به دلیل متولی بودن و داشتن نقش عمده در اجتماعی شدن دانش آموزان باید، برنامه‌های آموزش بر اساس متغیرهای پژوهش را در اولویت قرار دهد تا موجب بهبود عملکرد دانش آموزان شده که به‌نوبه خود موجب کاهش جرم و جنایت و بزه در جامعه و درنتیجه شهروند فرهیخته را رقم خواهد زد. با توجه به اینکه پژوهش حاضر از نوع مطالعات همبستگی است و در این مطالعات نمی‌توان ادعای برقراری رابطه علت و معلولی بین متغیرها داشت،این از محدودیت های این پژوهش بود.همچنین این مطالعه فقط بر روی دانش آموزان متوسطه اول شهرستان نکا انجام شد و این تعمیم نتایج به‌کل جامعه را با مشکل مواجه می‌سازد. محدودیت دیگر عدم کنترل متغیر مداخله‌گر دیگری همچون وضعیت اجتماعی اقتصادی بود لذا پیشنهاد می شود به‌منظور رفع این محدودیت‌ها،پژوهش‌های دیگر با در نظر گرفتن این متغیر و در سطح وسیع‌تری انجام گیرد.

سپاسگزاری

نویسندگان از تمامی افراد شرکت‌کننده در پژوهش، کمال تشکر و قدردانی را دارند.

تعارض منافع

هیچ‌گونه تعارض منافعی میان نویسندگان این مقاله وجود ندارد.

منابع

احمدی، حبیب. (۱۳۸۹). جامعه‌شناسی انحرافات (نوبت چهارم). تهران: نشر سمت.

حبیبی، آرش؛ کلاهی، بهاره. (۱۴۰۱). مدل یابی معادلات ساختاری و تحلیل عاملی. تهران: جهاد دانشگاهی، چاپ دوم.

حمیدی پور،رحیم؛رجبی،فاطمه.(۱۳۹۷). پیش‌بینی احساس امنیت اجتماعی بر اساس هویت اجتماعی،هوش فرهنگی و معنویت.پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی۷(۱).

خواجه رشیدان، فاطمه.(۱۳۸۷). بررسی میزان رعایت هنجارهای اجتماعی دانش آموزان دختر متوسطه استان سمنان. پژوهش‌نامه علوم اجتماعی. سال دوم. شماره اول.بهار۸۷.

رستمی، نیر، راد، فیروز. (۱۳۹۲). بررسی عوامل اجتماعی مرتبط با گرایش دانش آموزان به رفتارهای نابهنجار: مطالعه دانش آموزان دختر مقطع متوسطه شهر اهر، مطالعات جامعه‌شناسی، سال پنجم، شماره بیستم، پاییز ۹۲، صص ۷۵-۵۵.

شهبازیان خونیق، آرش؛ حسنی، امید؛ و سلیمانی، س. (۱۳۹۷). بررسی نقش هوش اخلاقی و اجتماعی در رفتارهای پرخطر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۹۶. مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، ۱۷ (۱)، ۳۹-۵۲.

علیوردی نیا، اکبر؛ یونسی، عرفان.(۱۳۹۴). پیش درآمدی بر ساخت، اعتبار یابی و روا سازی مقیاس سنجش رفتارهای انحرافی دانشجویان، پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی. سال چهارم، شماره پیاپی ۹، شماره اول، بهار و تابستان ۹۴. صص ۵۸-۴۵.

غضنفری، احمد. (۱۳۸۳). اعتبار یابی و هنجاریابی پرسشنامه سبک هویت (ISI-6G). مطالعات تربیتی و روان شناسی، ۵(۱)، ۸۱-۹۴. SID. https://sid.ir/paper/99378/fa

کبوتری ا صفهانی،فائزه؛عابدی،احمد؛قمرانی،امیر.(۱۳۹۵). اثربخشی آموزش هوش معنوی بر مؤلفه‌های بهزیستی ذهنی دانش آموزان تیزهوش.پژوهشنامه روانشناسی مثبت.۲(۱).).

گراوند،هوشنگ.(۱۴۰۱). مدل یابی ساختاری سبک‌های هویت با گرایش به رفتارهای پرخطر در دانشجویان: نقش واسطه‌ای ناگویی هیجانی.فصلنامه علمی اعتیاد پژوهی.سال شانزدهم، شماره ۶۶، زمستان ۱۴۰۱.صص۱۱۳-۱۴۴.

لطف‌آبادی،حسین.(۱۳۹۸). روانشناسی رشد ۲،نوجوانی،جوانی و بزرگسالی،انتشارات سمت.

بهرامی،ژیلا؛ زندی،فرزاد؛ اکبری،مریم؛ جدیدی،هوشنگ.(۱۳۹۹). تدوین مدل علی رفتارهای پرخطر بر اساس سرمایه اجتماعی و مسئولیت‌پذیری با نقش میانجی هویت اخلاقی(موردمطالعه دانشجویان علوم پزشکی کرمانشاه). نشریه مطالعات راهبردی ورزش و جوانان۴۹،(۱۹)،۵۳-۷۲.

میری، سمیه؛ سهراب زاده، مهران؛ خوش‌بیان آرانی،فاطمه.(۱۴۰۲). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر تمایل به ارتکاب رفتارهای انحرافی دانشجویان دانشگاه سیستان و بلوچستان.مطالعات جامعه‌شناختی دانشگاه واحد تبریز.شماره ۱.

Adams, G. R. (1998). The objective measure of ego identity status: A reference manual.

Berzonsky, M. D., & Neimeyer, G. J. (1994).Ego identity status and identity processing orientation: The moderating role of commitment.Journal of Research in Personality, 28, 425–435.

Berzonsky, M.D. & Neimeyer, G. J. (1988). Identity status and personal construct system, Journal of Adolescence.

Bibi S, Masood S, Mussawar B, Khaliq A.(2021). Relationship between Self Concept and Deviant Behavior among Adolescents. Sci J Neurol Neurosurg.30;7(1): 007-013.

Borkovec, T. D. (2002). Life in the future versus life in the present. ClinicalPsychology: Scienceand Practice, 9, 76-80.

Cioban S, Lazăr AR, Bacter C, Hatos A.(2021). Adolescent Deviance and Cyber-Deviance. A Systematic Literature Review.12;12:748006. doi: 10.3389/fpsyg.2021.748006. eCollection 2021.

Demant, D., Oviedo-Trespalacios, O., Carroll, J. A., Ferris, J. A., Maier, L., Barratt, M. J., & Winstock, A. R. (2018). Do people with intersecting identities report more high-risk alcohol use and lifetime substance use? International journal of public health, 63(5),621-630. [https://link.springer.com/article/10.1007/s00038-018-1095-5]

Elias, N. (1978). The Civilizing Process. Oxford: Blackwell.

Farrington, D. P. (2017). Integrated Developmental and Life-Course Theories of Offending. New York, NY: Transaction Publishers**.**

Foley, J. E., Ram, N., Susman, E. J., & Weinraub, M. (2018). Changes to sleep-wake behaviors are associated with trajectories of pubertal timing and tempo of secondary sex characteristics. Journal of adolescence, 68, 171-186

Hanimoglu,E.(2018).Journal of Education and Training studies 6 (10), 133-141, 2018
Moffitt, T. E. (1993b). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial /0033-295X.100.4.674.

Oksana Isaakian, Marina Lukyanenko (2020)،Research on the social identity of adolescents with deviant behavior E3S Web of Conferences 210, 19025

Parsons, T. (1951**).** The Social System. New York, NY, US: Free Press.

Payne, A. A., and Welch, K. (2016). The centrality of schools in the lifecourse: the case for focusing on school-related influences in developmental theory and research. Deviant Behav. 37, 748–760. doi:7113401639625.2015.10/10.1080

Rabinson, L. Bennet, J. (1995). "A typology of deviant workplace behaviors: A multidimensional scaling

Reisig, M. D., & Pratt, T. C. (2011). Low Self-Control and Imprudent Behavior Revisited. Deviant Behavior, 32, 589-625

Schwartz, J. A., Solomon, S. J., and Valgardson, B. A. (2019). Socialization, selection, or both? The role of gene-environment interplay in the association between exposure to antisocial peers and delinquency. J. Quant. Criminol. 35, 1-26. doi: 10.1007/s10940-017-9368-3

Shahbazian Khanicheh A., Hasni O., Soleimani S. (2018). The study of the role of ethical and social intelligence in high risk behaviors of Kurdistan University of Medical Sciences students in the

academic year of 2011-2012. Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences**,** 17(1): 39-52. (Persian).study". Academy of management journal, Vol 38, No 2, p:555-572.

Shulman, E. P., Steinberg, L. D., and Piquero, A. R. (2013). The age-crime curve in adolescence and early adulthood is not due to age differences in economic status. J. Youth Adolesc. 42, 848–860. doi: 10.1007. /10964-013-9950-40

Tabachnick, B., & Fidell, L. (2007). Using multivariate statistics (5thedn) New York. NY: Allyn and Bacon.

Udris, R. (2016). Cyber deviance among adolescents and the role of family, school, and neighborhood: a cross-national study**.** Int. J. Cyber Criminol. 10, 127–146. doi: 10.5281/zenodo.163393

Vazsonyi et al.,(2017 (A.T. Vazsonyi, J. Roberts, L. Huang
Hirschi's reconceptualization of self-control: Is truth truly the daughter of time? Evidence from eleven cultures Journal of Criminal Justice, 43 (2015), pp. 59-68

Structural model of deviant behaviors Based on identity styles and social norms in adolescents

Touba Surtichi[1], Mohammad Ghamari[2], Simin Hosseinian[3]

Abstract

The aim of the current research was to predict deviant behaviors based on identity styles and social norms in teenagers. This research was descriptive and correlational. The statistical population in this research included all the students of the first secondary level of Neka city (A total of 4200 people) in the academic year of 1402-1403. The number of samples in this research was 300 people who were selected by random cluster sampling. The research tools were Bezonsky's identity style questionnaires, social norms questionnaire, deviant behavior questionnaire. The statistical method in this research was structural equation modeling. SmartPLS software was used for modeling. The results showed that the research model has a suitable fit and the total direct and indirect effects of 80% of the students' deviant behaviors can be explained by identity styles and social norms. Which in turn can provide practical hints to reduce the deviant behavior of teenagers and improve their psychological condition.

Keywords: identity styles, social norms, deviant behaviors, Structural model teenagers.

1. PhD Student of counseling, Department of Psychology, Tehran Research Sciences Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
2. Professor, Department of Psychology, Tehran Research Sciences Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
3. professor Department of counseling, faculty of education and psychology Alzahra university. Tehran, Iran.